

Rəqəmsal iqtisadiyyat və transformasiyalar üzrə termin və anlayışlar bazasının formalaşdırılması problemləri

Əlövsət Əliyev¹, Roza Şahverdiyeva²

^{1,2} İnformasiya Texnologiyaları İnstitutu, Bakı, Azərbaycan

¹alovsat_qaraca@mail.ru, ²shahverdiyev@gmail.com

Xülasə — Məqalə rəqəmsal iqtisadiyyat və transformasiyalar üzrə termin və anlayışlar bazasının formalaşdırılması problemlərinə həsr olunmuşdur. İqtisadiyyatın və cəmiyyətin rəqəmsal transformasiyası prosesində müxtəlif sahələrdə rəqəmsal iqtisadiyyat və transformasiya texnologiyalarının, Sənaye 4.0 platformasının tətbiqi əsasında Azərbaycan dilində formalaşdırılan termin və anlayışlar bazasının yaradılmasının aktuallığı əsaslandırılmışdır. Rəqəmsal iqtisadiyyatda milli kontentin inkişaf etdirilməsinin xüsusi əhəmiyyəti qeyd olunmuşdur. Rəqəmsal iqtisadiyyat və transformasiyanın (RİT) mahiyyəti, məqsədi və vəzifələri izah olunmuşdur. Rəqəmsal iqtisadiyyatın ÜDM-ə təsir aspektləri şərh olunmuş, rəqəmsal iqtisadiyyatda İKT infrastrukturunu və xidmətlərinin xüsusiyyətləri araşdırılmışdır. Azərbaycandilli proqram təminatlarının hazırlanması və geniş istifadəsinin təmin olunması istiqamətləri tədqiq olunmuşdur. RİT sferasında Azərbaycan dilindən global istifadə problemləri şərh olunmuşdur. Həmin sahədə izahlı lüğətlərin işlənilməsinin xüsusi məsələlərdən olduğu göstərilmişdir. RİT sferasında terminlərin və anlayışların çoxsahəliliyə, dinamikliyə və geniş əhatə dairəsinə malik olduğu göstərilmişdir. RİT sferası üzrə terminoloji vəziyyət araşdırılmış,

onun Azərbaycan dilində termin və anlayışlar bazasının formalaşdırılması mərhələləri göstərilmiş, terminlərin linqvistik xüsusiyyətləri üzrə araşdırmaların əsas istiqamətləri qeyd olunmuşdur. RİT sferasında terminoloji pərakəndəlik və uyğunsuzluq problemləri araşdırılmış, Azərbaycan dilində termin və anlayışların uyğunsuzluğu nümunələri verilmişdir. Məqalədə təhlil olunan problemlər üzrə müvafiq tövsiyələr verilmiş, həll mexanizmləri təklif olunmuşdur.

Açar sözlər — rəqəmsal iqtisadiyyat; rəqəmsal texnologiyalar; rəqəmsal transformasiya; termin və anlayışlar bazası; rəqəmsallaşma; innovasiyalaşma; rəqəmsal qurğu və avadanlıqlar; Sənaye 4.0 platforması

I. GİRİŞ

İqtisadiyyatın və cəmiyyətin sürətli rəqəmsal transformasiyası son illərdə ölkə qarşısında duran prioritet məsələlərdən birinə çevrilmişdir [1]. Ona görə də rəqəmsal transformasiyalar şəraitində, eləcə də Sənaye 4.0 platformasında rəqəmsal iqtisadiyyatın formalaşması prosesində həmin sahədə Azərbaycan dilində termin və anlayışlara ehtiyac kəskin şəkildə artmışdır. Bu mənada həmin termin və anlayışlar

bazasının işlənməsi müasir dövrün aktual məsələlərinə çevrilmişdir. İnformasiya, informatika, İKT, informasiyalaşma, informasiya sistemləri, rəqəmsal texnologiyalar, yaşıl rəqəmsal texnologiyalar, rəqəmsal transformasiya, yaşıl texnologiyalar, yaşıl transformasiya, bilik iqtisadiyyatı, rəqəmsal iqtisadiyyat, sirkulyar iqtisadiyyat, ikinci əl İKT bazarı, rəqəmsal qurğu və avadanlıqlar (*digital devices*) bazarı, iqlim dəyişikliyi iqtisadiyyatı, Big Data, süni intellekt, Əşyaların İnterneti və s. terminlərin aid olduğu sferaların formalaşması və idarə olunması sahələrində ən yeni, müasir termin və anlayışlar (toplanması, seçilməsi, tərcümə edilməsi, təhlili, təsnifi) üzrə izahlı lüğətlərin işlənməsi məsələlərinə xüsusi zəruriyyət yaranır.

“Azərbaycan dilinin qloballaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsinə və ölkədə dilçiliyin inkişafına dair Dövlət Proqramı haqqında” [2]. 2012-ci il 23 may tarixli sərəncam ölkədə dil siyasətinin uğurla həyata keçirilməsində mühüm fəaliyyət sənədi olmuşdur. Müxtəlif illərdə bir çox dövlət sənədlərində milli kontentin inkişaf etdirilməsi öz aktuallığı ilə əhəmiyyət kəsb etmişdir [3]. Bütün bunlar hazırda Rəqəmsal iqtisadiyyat və transformasiya texnologiyalarının (RİTT) Azərbaycan dilində termin və anlayışlar bazasının formalaşdırılmasını zəruri hesab edir.

II. RƏQƏMSAL İQTİSADİYYAT VƏ RƏQƏMSAL TRANSFORMASIYANIN MAHİYYƏTİ, MƏQSƏDİ VƏ VƏZİFƏLƏRİ

Ölkənin İKT sahəsində yeni infrastruktur quruculuğu həyata keçirilir. Müasir İKT texnologiyaların tətbiqi və modernizasiyası sahəsində mühüm işlər yerinə yetirilir. İnformasiya Cəmiyyətinin (İC) əsası olan rəqəmsal iqtisadiyyat iqtisadi proseslərin, strukturların İKT-nin tətbiqi nəticəsində yeniləşən, dəyişən, elektronlaşan hissəsidir. Rəqəmsal iqtisadiyyatın məqsədi cəmiyyətin iqtisadi həyatının bütün sahələrində rəqəmsal texnologiyaların sistemli tətbiqini və inkişafını təşkil etməkdir [4]. Rəqəmsal iqtisadiyyat elektron ticarəti, e-bankinqi, elektron pulları, e-maliyyəni, e-vergini, e-kömrüyü, e-sığortanı, e-informasiya mübadiləsini, kapitalın elektron hərəkətini və s. özündə birləşdirir. Rəqəmsal iqtisadiyyatın ən geniş yayılmış növü e-ticarətdir.

Rəqəmsal iqtisadiyyat e-kommersiya və e-biznesin, həmçinin e-məhsul və e-xidmətlərin sistemidir; İKT-dən istifadə olunan iqtisadi münasibətlər sistemidir; Virtual məkanda sosial və iqtisadi fəaliyyətin qlobal şəbəkəsidir; Bütün biznes proseslərinin elektron rejimdə həyata keçirilməsidir; Obyekt və proseslərin, tələb və təklifin, xidmətlərin, əmtəənin, müxtəlif idarəetmə modellərinin onlayn, elektron mühitə köçürülməsidir; Əsas resurs və başlıca kriteriyasının informasiya olduğu iqtisadiyyatdır.

Rəqəmsal transformasiya (*digital transformation*) – təşkilat tərəfindən əsas texnoloji proseslərin və idarəetmə sisteminin optimallaşdırılması ilə müşayiət olunan və ona gətirən rəqəmsal texnologiyaların tətbiqi prosesidir.

Digitalization və ya rəqəmsal çevrilmə global bir prosesə çevrilir, bu da həyatın müxtəlif sahələrində rəqəmsal texnologiyaların geniş yayılması deməkdir. Rəqəmsal transformasiya istehsalın, xidmətin, satışların, biznesin və s. inkişafını sürətləndirmək üçündür. Rəqəmsal transformasiya – təşkilat tərəfindən rəqəmsal texnologiyanın adaptasiyasıdır. Rəqəmsal transformasiyanın həyata keçirilməsində əsas ümumi məqsəd səmərəliliyi, dəyəri və ya innovasiyanı təkmilləşdirməkdən ibarətdir. Rəqəmsal transformasiya qeyri-kommersiya təşkilatlarının (məsələn, universitetlər, digər təhsil müəssisələri, sosial obyektlər) səmərəliliyini artırmaq üçün nəzərdə tutulmuşdur. Təşkilatda rəqəmsal çevrilmənin dərəcəsini və müvəffəqiyyətini xarakterizə edən rəqəmsal inkişaf göstəricisi – təşkilatın rəqəmsal yetkinlik səviyyəsidir. Rəqəmsal transformasiya təkcə İKT-nin təkamülü deyil, bütün təşkilata təsir edən vahid biznes dəyişikliyidir.

İqtisadiyyatda rəqəmsal texnologiyaların tətbiqi prosesi rəqəmsal transformasiyanın həyata keçirilməsinin ilkin şərtidir. Rəqəmsal transformasiya əsas tendensiyadır. İqtisadiyyatın müxtəlif sahələrinə və sosial sferaya xas olan, gündəlik prosesləri avtomatlaşdırmaq, bir çox proseslərin həyata keçirilməsi sürətini artırmaq və yeni imkanlar yaratmaqla iqtisadiyyatın səmərəliliyini əhəmiyyətli dərəcədə artırmaq olar. Rəqəmsal transformasiya, bir qayda olaraq, istehsalçılar və istehlakçılar arasında qarşılıqlı əlaqə üçün yeni zəmin yaradan,

hər ikisinin ehtiyaclarını ödəməyə imkan verən innovasiyaların istifadəsi əsasında məhsulların, proseslərin, idarəetmənin (idarəetmənin) dəyişdirilməsinə yönəldilmişdir.

“Rəqəmsal transformasiya” termini xarici tədqiqatçılar tərəfindən birmənalı tərif almamışdır. Ən geniş yayılmış “rəqəmsal transformasiya” termininin şərh – bu, rəqəmsal texnologiyaların istifadəsi ilə bağlı, təkcə iqtisadi deyil, cəmiyyətin bütün aspektlərindəki dəyişiklikdir [5].

Rəqəmsal transformasiya rəqəmsal olmayan məhsulların, xidmətlərin və ya əməliyyatların rəqəmsallaşdırılması üçün təşkilat tərəfindən rəqəmsal texnologiyanın qəbul edilməsidir.

Keyfiyyətli, təhlükəsiz və səmərəli rəqəmsal transformasiya, eləcə də bu sahədə resurslardan effektiv istifadə innovasiyaların inkişafında hərəkətverici qüvvə hesab olunur. Rəqəmsal xidmətlərin genişləndirilməsi və elektron hökumətin inkişafı vasitəsilə səmərəlilik və şəffaflyq artırılmaqdadır.

Rəqəmsal transformasiya sahəsində həyata keçirilən dövlət siyasəti üzrə idarəetmə, əlaqələndirmə və nəzarət mexanizmləri daimi təkmilləşdirilməkdədir. Rəqəmsal transformasiya sahəsində fəaliyyətin təşkili, əlaqələndirilməsi və həyata keçirilməsi dinamik xarakter daşıyır və ümumən ölkənin ÜDM-ə müsbət təsir göstərir [1].

Hazırda dünya dövlətlərinin ÜDM-nin təxminən 22%-i rəqəmsal iqtisadiyyat sayəsində formalaşır [6]. Bəzi iqtisadi şirkətlərin hesablamalarına görə iş

yerlərinin avtomatlaşması hesabına dünya ÜDM-i 2030-cu ilə qədər 9 trilyon dollar arta bilər. 2030-cu ilə qədər dünya işçi qüvvəsinin təqribən 14 faizi öz peşəsini dəyişmək məcburiyyətində qalacaq. 2035-ci ildə dünya rəqəmsal iqtisadiyyatının proqnozlaşdırılan həcmi 16 trln. dollar təşkil edəcəkdir. 2025-ci ildə Çində ÜDM artımının 22 %-ə qədəri İnternet texnologiyası hesabına təmin ediləcəkdir. 2025-ci ildə ABŞ-da rəqəmsal texnologiyalar hesabına yaradılan dəyərin gözlənilən artımı 1,6-2,2 trln. dollar ətrafında olacaqdır. 2025-ci ilə qədər İnternet dünya iqtisadiyyatına ildə 4-11 trln. dollar gəlir gətirəcəkdir. 2025-ci ildə rəqəmsallaşma ÜDM-in artımının 19-34 %-ni təmin edəcəkdir. 2036-cı ildə iş proseslərinin 50%-ə qədəri avtomatlaşdırılacaqdır [7-9].

III. RƏQƏMSAL İQTİSADİYYATDA İKT İNFRASTRUKTURUNUN, XİDMƏTLƏRİNİN VƏ MİLLİ KONTENTİN İNKİŞAF ETDİRİLMƏSİ

Rəqəmsal iqtisadiyyat ilk növbədə yüksək texnologiyalar sektorunun inkişafı hesabına formalaşır. Eyni zamanda aşağıdakılara da ciddi diqqət yetirilməlidir:

- Yüksək texnologiyaların inkişafı üzrə elmi-texniki potensialın gücləndirilməsi;
- Elektron hökumətin inkişafı;
- İKT cəmiyyətin inkişaf amili kimi;
- İKT üzrə kadr hazırlığı;
- İnformasiya təhlükəsizliyinin təmin edilməsi.

İnformasiya cəmiyyətinin inkişafı şəraitində milli kontentin genişləndirilməsinə, ölkənin milli-mədəni irsinin qorunub saxlanılmasına və inkişafına, əhalinin ondan müasir texnologiyalar vasitəsilə istifadəsinə və bilik səviyyəsinin artırılmasına daim diqqət yetirilməkdədir. Milli kontentin zənginləşdirilməsinə xidmət edən İnternet resurslarının yaradılmasına dövlət dəstəyi mexanizmləri formalaşdırılmışdır.

Azərbaycandilli proqram təminatlarının hazırlanması və geniş istifadəsinin təmin olunması sahəsində: Gələcək nəsillər naminə mədəni irsin qorunması və rəqəmsallaşdırma prosesinin sürətləndirilməsi; Məkan məlumatları infrastrukturunun qurulması, o cümlədən müxtəlif təyinatlı coğrafi informasiya və naviqasiya resurslarının yaradılması; Onlayn medianın inkişaf etdirilməsi, yeni media vasitələrindən səmərəli istifadəyə dair tədbirlərin görülməsi və s. kimi işlər yerinə yetirilməkdədir. Bu və buna bənzər müvafiq sferalarda həm rəqəmsal iqtisadiyyat sektorları, həm də İKT infrastrukturunu və xidmətləri daimi olaraq yenilənməli və gücləndirilməlidir [10].

IV. RƏQƏMSAL İQTİSADİYYAT VƏ TRANSFORMASIYA SFERASINDA AZƏRBAYCAN DİLİNDƏN QLOBAL İSTİFADƏ PROBLEMLƏRİ VƏ İZAHLI LÜĞƏTLƏRİN İŞLƏNİLMƏSİ ZƏRURƏTİ

Bu sahədə ilk növbədə aşağıdakılara diqqət yetirilməlidir:

- Azərbaycan dilinin qloballaşma şəraitində istifadəsi;

- Ədəbi dilin normalarına ciddi surətdə əməl edilməsi;
- Müxtəlif sahələr üzrə yüksəkixtisaslı kadrların hazırlanması;
- Ölkədə dilçiliyin inkişafına dair Dövlət Proqramının icrası;
- Dil siyasətinin uğurla həyata keçirilməsində fəaliyyət sənədlərinin daimi təkmilləşdirilməsi və yenilənməsi.

Müasir qloballaşma dövründə rəqəmsal iqtisadiyyat və transformasiyalar sferasında Azərbaycan dilində termin və anlayışlar bazasının formalaşdırılması və həmin sferada izahlı lüğətlərin işlənməsi xüsusi məsələlərdən hesab olunur. Burada daha çox aşağıdakı sferalarda müvafiq məsələlərin həlli çox vacibdir.

- İnformasiya, informatika, İKT, informasiyalaşma, informasiya sistemləri;
- Yaşıl rəqəmsal texnologiyalar, yaşıl texnologiyalar, yaşıl transformasiya;
- Rəqəmsal texnologiyalar, rəqəmsal transformasiya;
- Bilik iqtisadiyyatı, rəqəmsal iqtisadiyyat, iqlim dəyişikliyi iqtisadiyyatı;
- Big Data, süni intellekt, Əşyaların İnterneti.

Göstərilən sferaların formalaşması və idarə olunması sahələrində ən yeni termin və anlayışlar (toplanması, seçilməsi, tərcümə edilməsi, təhlili, təsnifi) üzrə izahlı lüğətlərin işlənməsi məsələlərinə zərurət yaranmışdır. İKT-yə əsaslanan mövcud rəqəmsal iqtisadiyyatın Sənaye 4.0

platforması və innovativ texnologiyalar əsasında intellektuallaşdırılmasının prinsip, prioritet, xüsusiyyət, məqsəd və kriteriyalarının aydınlaşdırılmasına ciddi ehtiyac yaranmışdır. Bunu formalaşmış bilik və texnologiya iqtisadiyyatının inkişafı probleminin müxtəlif aspektlərinin aktuallığı da təsdiq edir. Tədqiqatçılar konseptual aparata dair təkamül baxışların formalaşmasına, mövcud tendensiyaların öyrənilməsinə və biliklər iqtisadiyyatının inkişafının perspektivli istiqamətlərinin müəyyənləşdirilməsinə böyük diqqət yetirirlər. İqtisadi ədəbiyyatın təhlili göstərir ki, nə informasiya, nə də rəqəmsal innovasiya iqtisadiyyatı termininə vahid elmi yanaşma yoxdur [11]. Alimlər onların mənasını müəyyən etmək üçün bir çox müxtəlif terminlərdən istifadə edirlər.

Rəqəmsal iqtisadiyyat və transformasiya sferasında terminlər və anlayışlar çoxsahəliliyə, dinamikliyə və geniş əhatə dairəsinə malikdir.

Rəqəmsal iqtisadiyyat və transformasiya sferası üzrə terminoloji vəziyyətin araşdırılmasında aşağıdakı kimi məsələləri qeyd etmək olar:

- Rəqəmsal iqtisadiyyat, rəqəmsal transformasiya, İC və İKT sferası üzrə vahid terminoloji mühitin formalaşması;
- Rəqəmsal iqtisadiyyatın regional və sektorial inkişafının təminində terminologiyanın rolu, vəzifələri;
- Rəqəmsal iqtisadiyyat və rəqəmsal transformasiya sferasında terminlər və anlayışların çoxsahəliliyi, dinamikliyi və əhatə dairəsinin müxtəlifliyi.

Terminlər sisteminin yaranma prosesində əsas əhəmiyyətə malik amillərə bunları daxil etmək olar: 1) ekstralinqvistik – bilik və fəaliyyət dairəsi ilə bağlı anlayışların adlandırılmasının vacibliyini, həmçinin fundamental elm sahələrinə dair anlayışların işlənməsi məsələlərini şərtləndirir; 2) linqvistik – terminlərlə ötürülən anlayış münasibətlərinin müxtəlifliyi, həmçinin terminlərdə komponentlərin birləşmə imkanları ilə bağlı olması [12].

Rəqəmsal iqtisadiyyatda İKT infrastrukturunu və xidmətlərinin həyata keçirilməsi məqsədi ilə İKT sahəsində işlədilən terminlərin ekstralinqvistik və linqvistik təhlilinin aparılması əsas məsələlərdəndir. Göstərilən məqsədə nail olmaq üçün aşağıdakı məsələlərin həlli nəzərdə tutulmuşdur [12].

- Terminlər sistemi və biliklərin inteqrasiyası məsələləri;
- Terminlərinin yaranması və fənlərarası əlaqələr;
- İKT terminlərində interferensiya prosesi;
- Terminyaratmanın özəllikləri;
- Terminlərin çoxmənalılıığı;
- Terminlərdə sinonimlik;
- Terminlər sistemində sahə anlayışı;
- Terminlərin beynəlmilləliyi;
- Terminlərin milli dillərə tərcüməsi problemləri;
- Kompüter proqramlarında Azərbaycan dilinə tərcümə olunmuş terminlər.

RİT sferasının Azərbaycan dilində termin və anlayışlar bazasının

formalaşdırılması

mərhələləri

aşağıdakılardır:

- RİT sferasında Azərbaycan dilində işlənən termin və anlayışların toplanması, sistemləşdirilməsi, müqayisəli təhlili;
- RİT sferasında Azərbaycan dilində işlənən termin və anlayışlar bazasının rəsmi səviyyədə müzakirəsi və nəşri;
- RİT sferasında Azərbaycan dilində işlənən termin və anlayışlar bazası üzrə alt terminoloji sistemin proqram təminatının hazırlanması;
- RİT sferasında Azərbaycan dilində işlənən termin və anlayışlar bazasının onlayn mühitdə formalaşdırılması.

V. RİT SFERASINDA TERMİNOLOJİ PƏRAKƏNDƏLİK VƏ UYĞUNSUZLUQ PROBLEMLƏRİ

RİT sferası üzrə bir çox termin və anlayışların təhlili göstərir ki, müvafiq sahədə pərakəndəlik mövcuddur və çoxlu sayda terminoloji uyğunsuzluqlar vardır. Bu uyğunsuzluqlar əsasən aşağıdakı sahələrdədir:

- İKT-nin sənaye, elm, xidmət, innovasiya sahəsində terminoloji problemləri;
- İKT üzrə milli standartlarda terminoloji uyğunsuzluqlar;
- RİT sferasında, İnformasiya Cəmiyyəti və İKT üzrə terminoloji pərakəndəlik və uyğunsuzluq problemləri.

RİT-in Azərbaycan dilində termin və anlayışlarının uyğunsuzluğu nümunələrinə aşağıdakıları misal göstərmək olar (cədvəl 1).

Cədvəl 1. RİT-in termin və anlayışlarının uyğunsuzluğu nümunələri

Sıra №	Termin azərbaycanca	Termin ingiliscə	Termin rusca	Kitab 1(A)	Kitab 2(C)	Kitab 3(M)
1.	Rəqəmsallaşma	digitization	Оцифровка	-	-	-
2.	Rəqəmsallaşdırma	digitization	Оцифровка	-	+	-
3.	Rəqəmsallaşdırılma	digitization	Оцифровка	-	-	-
4.	Kompüterləşdirmə	Computerization	Компьютеризация	+	-	-
5.	Kompüterləşdirilmə	Computerization	Компьютеризация	+	-	-
6.	Kompüterləşdirilmiş	Computerized	Компьютеризированный	+	-	-
7.	Kompüterizasiya	Computerization	Компьютеризация	-	-	+
8.	Kodlaşdırma	Coding	Кодирование	+	+	-
9.	Kodlaşdırılma	Encoding	Кодирование	-	+	-
10.	Kodlaşdırmaq	To encode	Кодировать	-	-	-
11.	Kodlaşdırılmış	Coded	Закодированный	+	-	+
12.	İnformasiyalaşdırma	Informatization	Информатизация	-	+	-
13.	İnformasiyalaşdırılma	Informatization	Информатизация	-	+	-
14.	İnformasiya sistemi	Information system	Информационная система	-	-	+
15.	İnformasiya texnologiyası	Information technology	Информационные технологии	-	-	-

1(A)* - Ə. Abbasov, S. Kərimov, N. Rəhimova, N. Vəliyev, T. İbrahimzadə, N. Cəfərov
İnformasiya-telekommunikasiya texnologiyaları üzrə ingiliscə-rusca-azərbaycanca izahlı lüğət, Bakı, ADNA, 2012.

2(C)* - İsmayıl Cəlalılı İnformatika terminlərinin izahlı lüğəti, Bakı – 2017

3(M)* - Rafiq Məmmədli ingiliscə-azərbaycanca izahlı kompüter lüğəti, Bakı - 2017

Terminoloji pərakəndəlik və uyğunsuzluqlar, həmçinin aşağıdakı mənbələrdə də vardır:

- RİT üzrə ixtisaslarda, müasir rəqəmsal innovativ texnologiyalar üzrə keçirilən tədris proqramlarında (bakalavr, magistr və fəlsəfə doktoru səviyyəsi üzrə);

- Termin və anlayışların ensiklopedik lüğətlərində, İSO standartlarında;
- Akademik institutların və ali təhsil müəssisələrinin saytlarında;
- Standartlaşdırma sferasında;
- İqtisadi strukturların saytlarında;
- Müvafiq elmi məqalələrdə və elmi jurnallarda;
- Media nümunələrində;
- İzahlı lüğətlərdə.

NƏTİCƏ

Azərbaycan dilçiliyində terminologiyanın müxtəlif sahələrinə aid kifayət qədər araşdırmalar aparılsa da, RİT terminologiyası indiyə qədər hərtərəfli və sistemli şəkildə tədqiq olunmamışdır. İndiki qloballaşma şəraitində sürətlə inkişaf edən RİT, İC, İKT ilə əlaqəli terminlərin öyrənilməsi və düzgün tətbiqi olduqca vacibdir.

Bütün səviyyələrdə RİT, İC, İKT terminlərinin linqvistik mahiyyətinin aydınlaşdırılması, həmin terminlərin Azərbaycan dilində qarşılığının verilməsi, tərcüməsi və milliləşdirilməsi üsullarının işlənilməsi olduqca aktual məsələdir. RİT sferasında Azərbaycan dilində termin və anlayışlar bazasının rəsmi səviyyədə onlayn mühitdə formalaşdırılması aktual məsələdir və ona böyük tələbat vardır.

İSTİNADLAR

- [1] Rəqəmsal transformasiya sahəsində idarəetmənin təkmilləşdirilməsi haqqında

- Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı. Bakı, 27 aprel 2021.
<https://president.az/articles/51299>
- [2] Azərbaycan dilinin qloballaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsinə və ölkədə dilçiliyin inkişafına dair Dövlət Proqramı. 09 aprel 2013. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2013-cü il 9 aprel tarixli Sərəncamı. <https://president.az/articles/view/7744>
- [3] Azərbaycan Respublikasında İnformasiya Cəmiyyətinin inkişafına dair 2014-2020-ci illər üçün Milli Strategiya. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı. Bakı 2 aprel 2014. <https://president.az/az/articles/view/11312>
- [4] A.G.Aliyev, R.O.Shahverdiyeva. Scientific and methodological bases of complex assessment of threats and damage to information systems of the digital economy. *International Journal Information Engineering and Electronic Business*, 2022, №2, pp.23-38.
- [5] А.И.Гниятуллина. Цифровая трансформация государственного управления: базовые термины и определения. В сборнике: Цифровые технологии в государственном и муниципальном управлении развитием территорий: новые концептуальные подходы. Научно-практической конференции. УФА, 2022, с.16-20.
- [6] İ.M.Abbasov. Rəqəmsal iqtisadiyyat və rəqəmsal təhsil. Rəqəmsal iqtisadiyyat: Azərbaycan yeni iqtisadi inkişaf mərhələsində beynəlxalq elmi-praktiki konfrans. Bakı, 25 noyabr, 2020, səh.5-9.
- [7] Digital Economy Report-2021. United Nations publication issued by the United Nations Conference on Trade and Development, 238 p.
- [8] А.И.Сарыгулов, В.Б.Рапоф. О некоторых подходах к оценке цифровой экономики. *Проблемы современной экономики*, 2020, №2(74), стр.46-50.
- [9] Digital Economy and Society Index-2020. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-economy-and-society-index-desi>
- [10] A.G.Aliyev, R.O.Shahverdiyeva. A conceptual approach to the formation of a digital innovation economy based on artificial intelligence technologies. *Artificial societies*, 2022, v.17, issue 4, pp.1-16.
- [11] А.С.Квилинский, Н.В.Трушкина, Н.С.Рынкевич. Концептуальные подходы к определению термина «информационная экономика. *Проблемы экономики*, 2019, №3(41), стр.147-155.
- [12] М.М.Мəmmədova. “İnformasiya-Kommunikasiya Texnologiyaları sahəsində işlədilən terminlərin ekstralinqvistik və linqvistik xüsusiyyətləri.” *Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi almaq üçün təqdim edilmiş dissertasiyanın Avtoreferatı*, Bakı, 2018.